
KRÓNIKA

A DUNDO MAROJE A LEGJOBB ELŐADÁS. Május 2-a és június 4-e között rendezték meg az országos színházi fesztivált, a Sterija Játékokat. Az idei újjvidéki rendezvényen kilenc versenyelőadást láthatott a közönség, s ezeket értékelt a Boro Drašković, Semka Sokolović, Bertok, Andrej Inkert, Dževad Karahasan és Tomislav Kenig összetettül bíráló bizottság is. Tekintettel arra, hogy következő számunkban részletes kritikai ismertetést közlünk a fesztiválról ezen a helyen csupán a díjnyertesekről számolunk be.

Az egészében vett előadás művészi megvalósításáért járó Sterija-díjat a zágrábi *Horvát Nemzeti Színház* érdemelte ki *Marin Držić Dundo Maroje* című színművének előadásával, Ivica Kunčević rendezésében.

Korszerű drámaszövegért *Drago Jančar* maribori szerző Arnož disszidens és övéi című művével nyert díjat (a ljubljanaei Szlovén Nemzeti Színház előadása); korszerű dramaturgiáért *Miroslav Marinović* belgrádi dramaturg Svetozar Corović Az anya kedvence című regényének feldolgozásával (a Mosztári Népszínház előadása); korszerű színpadi adaptációért pedig *Borislav Mihajlović Mihiz* belgrádi író részesült díjban Borislav Pekić regényének Korrespondencia című átdolgozásáért (a belgrádi Atelje 212 Színház előadása).

A rendezésért járó Sterija-díjat *Ivica Kunčević* nyerte el a Dundo Maroje színpadra állításáért.

Színészi alakításukért az alábbi művészek érdemesültek díjra:

Mustafa Nadarević, a zágrábi Horvát Nemzeti Színház tagja Pomet szerepéért a Dundo Maroje előadásában; *Meri Boskova*, a szkopjei Macedón Nemzeti Színház tagja Madame Du Bois alakításáért Jordan Plevnes Erigon című színművében, Lyubica Georgijevszki rendezésében; *Danilo Stojković*, a belgrádi Atelje 212 Színház tagja Simeon Njegovan Lupus alakításáért a Korrespondenciában, Arsenije Jovanović rendezésében; *Radko Polić*, a ljubljanaei Szlovén Nemzeti Színház tagja Andrej Arnož alakításáért a Jančar-mű előadásában, Zvođe Sedlbauer rendezésében, valamint *Nenad Sztojanovszki*, a szkopjei Drámai Színház tagja Mihajlo alakításáért Goran Sztefanovszki Helyben repülés című művének előadásában, Szlobodan Unkovszki rendezésében.

A díszlettervezői díjat *Miodrag Tabacki* nyerte el (Mosztári Népszínház: Az anya kedvence, Miloš Lazin rendezése), a jelmeztervezőt pedig *Milena Ničeva* (Atelje 212: Korrespondencia, Arsenije Jovanović rendezése).

A színpadi megjelenítés eredeti megoldásaiért járó különdíjat a zsüri egyhangúlag a *szkopjei Drámai Színház együttesének* ítélte oda Jordan Plevnes Erigonjának Lyubisa Georgijevszki rendezésében bemutatott előadásáért.

A Sterija Játékok és a Dnevnik napilap közös díját *Jovan Cirilov* belgrádi színikritikus nyerte el a szarajevói Kamaraszínház 55-nek a tavalyi országos fesztiválon bemutatott Karamazovok című előadásáról írt műbírálataival. Végül: az idei Sterija

Játékok kritikásai kerekasztallának díját a zágrábi Horvát Nemzeti Színház érdemelte ki a Dundo Maroje előadásával.

KÜLFOLDI KÖNYVKIÁLLÍTÁSOK — JUGOSZLÁV RÉSZVÉTELEK. Szófiában megnyílt a 15. nemzetközi könyvvásár, amelyen harminchét ország képviselteti magát, köztük hazánk is.

Köztársaságaink és két tartományunk könyvkiadói több mint négy-száz címszót állítottak ki valamennyi jugoszláv nemzet és nemzetiség nyelvén. A központi helyet Tito elvtársnak a nemzeteink és nemzetiségeink nyelvén megjelent összegyűjtött művei és azok a könyvek foglalják el, amelyek Tito elvtárs születése 90. évfordulójához fűződnek. Ezután következnek a hazánk műkincseit bemutató albumok, továbbá a jugoszláv öngazgatásról, az el nem kötelezett politikáról és a jugoszláv népfelszabadító háborúról szóló könyvek.

Nagy érdeklődés tapasztalható a macedón történelmet tárgyaló művek és az enciklopédiák iránt. Sajnos, az eddig megjelent 78 különböző tárgyú jugoszláv enciklopédiai kiadvány közül csak kettő van kiállítva. A kiállítás szervezői követelték, hogy két macedóniai kiadványt távolítsanak el a jugoszláv standról: a macedón nőknek az 1941—45-ös népfelszabadító háborúból való részvételéről szóló dokumentumgyűjteményt, valamint dr. Gligor Todorovszki *Macedónia a balkánháborúk után (1912—1915)* című történelmi művét.

Egyébként ezen a kiállításon mintegy hatvan macedóniai kiadvány szerepel, amelyek mind felkeltették a látogatók érdeklődését.

Megnyílt a hagyományos lipcsei könyvvásár is. A világ valamennyi földrészéről 82 ország írói és könyv-

kiadói sereglettek össze, köztük Jugoszláviából is.

Ezen a legnagyobb európai könyvvásáron, amelyet ötvenként tartanak meg, mintegy 6000 címszót és 2000 képes albumot állítottak ki. Az öt hétig tartó rendezvényen a fő helyet a Goethe születése 150. évfordulójára rendezett kiállítás foglalja el, valamint Karl Marx műveinek bemutatása.

Május utolsó hétvégén nyílt a hagyományos budapesti Ünnepi Könyvhét, amelyen, ugyancsak a hagyományokhoz híven, részt vettek a szomszédos országok magyar nyelvű könyveket megjelentető kiadói, köztük a Forum Könyvkiadó is. A Forum-kiadványok mellett a pesti könyvsátorban megvásárolhatók voltak a Hungarológiai Intézet tanulmánykötetei, valamint az intézeti folyóirat újabb számai is.

Az Ünnepi Könyvhét alkalmából a Forum sajtótervének dedikált Bori Imre, Hódi Sándor és Szeli István, a rendezvényen pedig ott voltak a Vajdasági Íróegyesület küldöttsége és a mura-szombati Pomurska založba képviselői is.

A könyvhét közönsége nagy érdeklődést tanúsított a Forum-könyvek iránt. A rendezvényre egyébként kiadónk mintegy 100 címszót kínált föl, s mintegy 6500 könyvet vásároltak meg. Megkapható volt a politikai jellegű könyvek közül többek között *Josip Broz Tito összegyűjtött műveinek* tíz kötete, valamint Edvard Kardelj *Visszaemlékezések* és Veljko Vlahović *Fegyver és eszme* című könyve, továbbá számos irodalmi alkotás, néprajzi tanulmánykötet, monográfia, útirajz stb. A Forum Könyvkiadó a rendezvényre elkészítette az új könyvkatalógust, amely egyben poszter is: rajta Pechán József Haditanács című 1911-ben festett ismert képét láthatjuk.

PEN CLUB ÉRTEKEZLETEK. Tizenöt ország Pen Clubjainak és hazánk köztársaságainak és tartományainak képviselői: írók, irodalomteoretikusok, műfordítók és könyvkiadók jelenlétében május 11-étől 14-éig tartották meg a Zágrábi Irodalmi Beszélgetéseket. A téma: Az irónia és a modern irodalom volt. A Zágrábi Irodalmi Beszélgetések során átadták a jugoszláv irodalom legérdemesebb külföldi népszerűsítőinek kijáró Julije Benešić díjat. Ezzel a díjjal az idén a szovjet Natalija Vagafova és a csehszlovák Irena Wenigowa műfordítókat tüntették ki.

Bledben is Pen Club értekezlet volt május 13-a és 16-a között a szlovén Pen Club rendezte meg a 15. nemzetközi irodalmi találkozót. A vendéglátó jugoszláv írókon kívül argentin, osztrák, ciprusi, csehszlovák, francia, NDK, nyugatnémet, magyar, olasz, mexikói, holland, spanyol, román, svájci, török és svéd írók, irodalomteoretikusok és esszéisták sereglettek össze. A beszélgetések témája az irodalom, az idea és az ideológia kapcsolataihoz fűződött.

JUGOSZLÁV—ROMÁN IRODALMI KAPCSOLATOK. A jugoszláv és a román írószövetség képviselőinek bukaresti megbeszélésén a tárgyaló felek megállapították, hogy bár a feltetelek hagyományosan jók, a két ország íróinak együttműködésében korántsem használták ki a lehetőségeket. Kole Cașule és Ivan Ivanji, a jugoszláv, illetve Dumitru Radu Popescu, a román írószövetség képviseletében megállapodott, hogy ezen túl intenzívebb lesz az írók, műfordítók és kiadók kölcsönös látogatása. Az aláírt jegyzőkönyv szerint a román írók részt vesznek a sztrugai költészeti fesztiválon, Ivo Andrić születése 90.

évfordulójának ünnepein és más jugoszláviai irodalmi rendezvényeken.

Ugyancsak bukaresti hír, hogy a minap elhagyta a sajtót Aco Sopov nemrégiben elhunyt macedón költőnk poémáinak gyűjteményes kötete román nyelven. A Románia Literara, a román írószövetség lapja a legnagyobb elismerés hangján méltatja Aco Sopov költészetét. Emlékeztet, hogy a költő részt vett a jugoszláv népfelszabadító háborúban s ez költészetének egyik fő ihletője. Nem egy verse antológiai értékű — írja a lap.

Temesváron kiállítást nyílt Jovan Sterija Popovićról. Mint a megnyitó ünnepségen elhangzott, a rendezvény hozzájárul a két ország művelődési együttműködéséhez. A kiállítást a jövő hónapban Bukarestben is megrendezik.

ÁTADTÁK A HÍD- ÉS A FORUM-DÍJAT. Május 14-én Újvidéken ünnepélyesen átadták a Forum Lap- és Könyvkiadó és Nyomdaipari szervezet hagyományos irodalmi és képzőművészeti díját, a Híd-, illetve a Forum-díjat. Mint ismeretes az elmúlt év legjobb könyvéért járó Híd irodalmi díjat Szeli István akadémikus érdemeke ki *Történo történelem* című tanulmányokat, irodalmi kritikákat és cikkeket tartalmazó gyűjteményes kötetével, a Forum képzőművészeti díját pedig a TAKT elnevezésű (Temerini Amatőr Képzőművészeti Találkozó) fiatal amatőr képzőművészei érdemelték ki.

Juhász Géza a Híd-díj bíráló bizottságának elnöke Szeli István könyvét értékelve többek között a következőket mondta: „Állítólag senkit sem lepott meg a bíráló bizottság döntése, mellyel az 1981. évi Híd irodalmi díjat — egyhangúlag — Szeli István

akadémikus irodalomtudósnaak ítélte oda a *Történi történelem* című könyvéért. Ha a bizottság döntése nem is lepert meg senkit a szerző, úgy vélem meglepte olvasóit és irodalmi közvéleményünket, talán még azokat is, akik közelebbről figyelik munkásságát s utóbb — szerbhorvát nyelven is — megjelent könyveit. Meglepte őket tudományos érdeklődésének sokoldalúságával, könyve anyagának páratlan gazdagságával és sokrétűségével. E meglepetés pedig jórészt azzal magyarázható, hogy Szele Istvánról, az egyetemi tanárról, akinek köztudomásúan a XVIII. század, tehát a felvilágosodás irodalma a szűkebb tudományos szakterülete, a tudomány-szervezőről, aki alapításától jó egy évtizeden keresztül vezetője volt a Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézetének, elnöke a Nyelvművelő Egyesületnek, egyszerűen a kutató, tanári és kulturális-közéleti feladatokat egyaránt vállaló tudósról létezett egy olyan tévhit, hogy nem mindennapi tudását és munkabírást — adott és vállalt helyzeténél fogva — nagyon is sokrétű tennivalók között kénytelen megosztani... Szele munkásságánál arról van szó, hogy az ő vizsgálódási módszere és érdeklődése lényegében tér el a nálunk megszokott irodalomközponú szemlélettől. Ő ugyanis az irodalmat sohasem önmagával és önmagából magyarázza, hanem nemzetiségi kultúránk egészében, annak részeként ragadja meg. A saját fogalmazása szerint »egy mikroközösség kulturális életében érvényre jutó erők mozgásirányait, tendenciáit és fordulatait« vizsgálja. Ha például a nyelvművelés időszerű feladatairól értekezik egyfelől áttekintő a nyelvről való gondolkodást tájunkon a kezdetektől 1918-ig, majd a két világháború között, s végül az új Jugoszlávia megváltozott nemzetiségi viszonyai között, de mindezt olyan

távlatból, mint a felvilágosodás és a koraromantika nyelvszemlélete a homogén európai és a nemzeti fennmaradásukban tartósan fenyegetett kelet-európai társadalmakban, sőt külön az itt élő magyaroknál és szerbeknél. S ebből a kultúrtörténeti folyamatból bontja ki a két háború közötti kisebbségi magyarság torzult nyelvi tudatát, téves nyelvszemléletét, amelyet mint terhes polgári örökséget ma, szocialista társadalmunkban az egyenlőség és nyelvi egyenrangúság körülményei között, a korszerű nyelvművelés érdekében le kell küzdeni, túl kell haladni... A *Történi történelem* — Szele István munkásságának egy lehetséges keresztmetszetét s tudományos szemléletének és módszerének legfőbb jegyeit felmutatva — nemzetiségi kultúránk s benne irodalmunk alapvetően fontos elvi és elméleti kérdéseit vizsgálja, s megnyugtató és tudományosan megalapozott válaszai a további kutatások keretétől és alapvetésétől szolgálnak.”

A díj átvétele után Szele István élőszóval köszönte meg az elismerést:

Igen tisztelt kedves barátaim, első-sorban Önöknek szeretném megköszönni, hogy eljöttek a díjátadásnak erre az aktusára, kifejezve egyben talán azt is, hogy érdeklődnek a munkásságom iránt. Köszönöm továbbá a díjazó bizottságnak a kedvező értékelését, valamint Juhász Géának, kedves barátomnak talán érdemen felül tartott méltatását. A díjazott nem szokott saját könyvéről beszélni, nem is illik, ezúttal magam sem ezt akarom, hanem csak egy-két reflexiómat szeretném elmondani a könyvnek az ürügyén.

Akik ismerik az én sok aggálllyal körülvett természetemet, azok tudják, hogy a Híd-díj híre hallatán én egy kissé meglepődtem — nem úgy, ahogy Juhász Géza az imént mondotta —,

meglepdtem, hiszen irodalmi díjról van szó, a könyvnek azonban mintegy csak ötven százalékka, mondjuk fele foglalkozik irodalmi kérdésekkel. Rögtön a korábbi Hid-díjasok neve jutott eszembe, Herczeg Jánosé, Sinkó Erviné, akik nemcsak azzal érdemelték ki a Hid-díjat, hogy megírták az év legjobb könyvét ahogy azt már a szabályzat előírja, hanem a Hid-díjuk azzal kapott egy mélységet, egy dimenziót, egy távlatot, hogy az év legjobb könyve mögött ott sorakoztak a többi könyvek, amelyek ezáltal a díjazott könyvnek mélységet tudtak adni. Eszembe jutott olyan név is, mint Majtényi Mihályé, aki hosszú évek során volt jogos várományosa ennek a díjnak, de nem kaphatta meg a körülmények folytán. Nos, amikor én arra gondoltam, hogy mi készíthette a zsűrit arra, hogy nekem ítélje a díjat, akkor elsősorban arra a meggyőződésre vagy következtetésre jutottam, hogy ha a könyvnek vannak bizonyos erényei, akkor azok bizonyára abban találhatók, hogy az írásokat válogató Hornyik Miklós és a szerkesztő Bordás Győző megérezték, kifejezésre juttatták a szerző válaszkereső szándékát olyan kérdésekben, olyan problémákban, amelyeket a könyv egyik írása a következőképpen fogalmaz meg:

„A problémát, amely a mai Európa ma sem eléggé megnyugtatóan rendezett kérdését, a nemzeti kultúrák országhatárokon kívüli egzisztenciáját érinti, nem itt és nem mi döntjük el. Erre a legelfogadhatóbb válaszok egyikét a jugoszláv gyakorlat adta meg. A problémát egyébként sem lehet annyira sáskítva felvetni. A kulturálisán mind jobban integrálódó Európa nem ismeri ma már azokat a merev határokat, amelyekkel a nemzeti kizárólagosság elvét valló, és az arra épülő társadalmi közösségek körülveték magukat. Ma már kulturális nagy-

területekről, zónákról, kontinenseket átfogó művelődési folyamatokról szoktunk beszélni, amelyek nem ismerik el a zárt, belső fejlődésű kultúrák érintetlenségét és tisztaságát. A Goethe, majd pedig mintegy két évtizeddel később Marx által is megfigyelt és megfogalmazott művelődési folyamatok századunkban, de különösen jelenünkben, igen erős hangsúlyt kapnak. Európa és a világ kulturális zónáinak integrálódása azonban nem a kultúrák elhalása révén valósul meg, hanem úgy, ahogyan a jugoszláv társadalmi gyakorlat is kijelölte az útját: szabad fejlődésük biztosítása és termékeny kölcsönössége révén. A jugoszláv kulturális közösséghez való tartozás kritériuma nem a kiválás az etnikai, nyelvi, művelődési közösségből és asszimilálódás egy másikba, hanem e nyílt társadalmi közösséghez való csatlakozás, ami egyúttal határozottan elutasítja a nyelvi és művelődési alárendeltséget és függőséget is.”

Köszönöm a figyelmüket.

(Lejegyezte: Vékás János)

A Forum Képzőművészeti Díjjal kitüntetett képzőművészeti találkozó munkájáról Szombathy Bálint kritikus, a zsűri tagja beszélt: „... A TAKT tehát rövid időn belül tartományi jellegűvé fejlődött. Nemcsak szervezeti formájának hanem bátor kérdésfeltevésének és problémakezelésének, időszerte művészeti tájékozódásának köszönhető, hogy nem rekedt meg a csoportérdekkekhez fűződő bezárkózottságnál, valamely kiemelt stílushoz vagy izmushoz makacsul ragaszkodó céhbéli tömörülésnél. A művésztelepi tartalmat egészen új mozzanatokkal gazdagította a hagyományos táborozási formák kötetlensége ellenében előre lefektetett programhoz igazodott. Megtudta látni az időszerte művészet égető problémáit, homályos, tisztázást igény-

lő pontjait, nem elégedett meg a tanácstalan gondolatmorzsolással, az öncélú pepecseléssel. Tevékenységét kezdetől fogva az az igény fűtötte, hogy valami módon kiemelkedjen a vidékiességből, hogy céljait ne az esetlegesség hanem a határozott céltudatosság jelölje ki. Országos viszonylatban is páratlan érdeklődéssel fordult a korszerű művészet elméleti kérdései felé, melyeket szeminárium-szerű találkozásokon, előadások, viták formájában tűzött napirendre. Az elméleti igényesség mellett a TÁKT az

amatőrök, az éppen induló, tudásvágytól szomjúhozó fiatalok felkarolásáról sem feledkezett meg. Ennek köszönhetően máig is megtartotta tömegességét, nyitottságát... A Forum Képzőművészeti Díj méltó elismerése a fennhangoztatott érdemeknek, de kötelez is egyben. Nem is annyira a fiatal alkotókat, hanem inkább a helyi tényezőket ösztönzi ennek az országos viszonylatban is páratlan kezdeményezésnek, az erkölcsi-anyagi támogatásra, osztatlan elismerésre" — mondta Szombathy Bálint.